

Radna grupa za kulturu i društvo Savjeta za regionalnu suradnju
Ljubljanski proces II: rehabilitacija našeg zajedničkog naslijeđa 2011–2014

LISTA PRIORITETNIH INTERVENCIJA 2012

Hrvatska

Hrvatska

AL

BIH

CRO

KOS*

MNE

SRB

Radna grupa za kulturu i društvo Savjeta za regionalnu suradnju
Ljubljanski proces II: rehabilitacija našeg zajedničkog naslijeđa 2011-2014

LISTA PRIORITETNIH INTERVENCIJA 2012

Hrvatska

LISTA PRIORITETNIH INTERVENCIJA 2012

- Episkopski dvor Pakrac, Pakrac
- Park prirode Lonjsko Polje
- Rimski grad Siscia, Sisak
- Tvrđava sv. Nikole, Šibenik
- Dvorac Opeka, Marčan
- Lubenice, Cres
- Tvrđava Brod, Slavonski Brod
- Arheološki park Salona, Solin

Lista prioritetnih intervencija (Priority Intervention List - PIL) predstavlja odabir kulturnih dobara koja su nacionalne vlasti postavile kao prioritet za rehabilitaciju. PIL odražava povijesne, arheološke, estetske, znanstvene, društvene i tehničke vrijednosti graditeljske baštine jugoistočne Europe. Sastoji se od spomenika i lokaliteta koji su ugroženi, ali koji imaju velik potencijal za rehabilitaciju i doprinos ekološkoj, društvenoj i ekonomskoj revitalizaciji.

PIL odražava temeljne vrijednosti europske baštine te stvara “jedinstvo kroz raznolikost”, s ciljem očuvanja bogatstva i raznolikosti baštine jugoistočne Europe te osiguravanja njene vidljivosti i održivosti. Fokus nije samo na izuzetnim ostvarenjima kulturne baštine, nego i na onima pomoću kojih do izražaja mogu doći lokalna dobra ako imaju velik potencijal. Spomenici se nalaze u rasponu od arheoloških i arhitektonskih pojedinačnih spomenika, spomeničkih cjelina i lokaliteta, vjerske baštine, urbanih i ruralnih naselja do industrijske baštine, pokrivajući razna razdoblja i stupnjeve značaja te poštujući uravnotežen regionalni pristup.

PIL iz 2012. je dio kontinuiranih nastojanja u okviru Ljubljanskog procesa II– Rehabilitacije zajedničke baštine da se nastavi s primjenom kvalitetnog alata za upravljanje rehabilitacijom baštine. Cilj Ljubljanskog procesa II je iskoristiti izuzetan kapacitet kulturne baštine za doprinos ekonomskom razvoju, prosperitetu i kvaliteti života. Njime se razvijaju nove perspektive i stavovi, stvaraju nova partnerstva i jača regionalna suradnja kroz zajednički pristup rehabilitaciji kulturne baštine, koordinaciju aktivnosti, stalan dijalog i razmjenu informacija.

Ovom brošurom želi se približiti bogatstvo i raznolikost kulturne baštine Republike Hrvatske, osobito kategorije od većeg značaja i rehabilitacijskog potencijala, u nadi da će to podići svijest i privući pažnju onih koji će prepoznati kulturnu baštinu kao prednost i važan činitelj razvitka, a ne kao njegovu prepreku.

Episkopski dvor Pakrac

Pakrac

Sakralna rezidencijalna zgrada

1732.

Srpska pravoslavna crkva – Slavonska eparhija

Srpska pravoslavna crkva – Slavonska eparhija

U procesu restauracije

Vlasništvo

Upravitelj

Namjena

Sažetak

Episkopska palača u Pakracu povijesni je centar Srpske pravoslavne crkve u Slavoniji. Riječ je o izuzetno kompleksnom spomeniku izgrađenom u razdoblju baroka s čitavim nizom razvojnih faza.

Opis

Episkopski kompleks sastoji se od niza postupno konstruiranih građevina smještenih na južnoj strani glavnoga gradskog trga u Pakracu. Biskupska je palača (1732.) jednokatnica okružena geometrijskim vrtom i ograđena visokim zidom. Unutar zida i oko vrta još se nalaze Religijska škola (1751.), Episkopska crkva Svetoga Trojstva (1757. – 1768.) te svećenikova rezidencijalna zgrada.

Kategorija značaja

Crkva Svetoga Trojstva i Biskupska palača obnovljene su krajem 19. stoljeća u duhu eklektičkoga historicizma. Danas je to centar Srpske pravoslavne crkve u Slavoniji.

Restauracijski potencijal

Episkopski dvor u Pakracu ujedinjuje rezidencijalnu, muzejsku i bibliotečnu namjenu. Stoga je završetak obnove zgrade od vitalne važnosti za redovito djelovanje Eparhije. Rehabilitacijski potencijal programa povećava rastući interes vlasnika za aktivnije organizacijsko i financijsko uključivanje u program obnove.

Park priode Lonjsko polje

Sela Lonjskoga Polja

Ruralno naselje, pučka drvena arhitektura

18. i 19. stoljeće

Sela Lonjskoga polja ruralne su cjeline s izvrsno očuvanom tradicijskom stambenom arhitekturom. Čine ih različiti tipovi konstrukcija svojstvenih seoskim domaćinstvima. Građena su hrastovinom, tradicijskim građevnim materijalom na prostoru sliva rijeke Save.

Sažetak

Opis

Sela u Lonjskome polju razvila su se kao linearni uzdužni tip naselja izgrađenih s jedne strane ceste, koja prati liniju rijeke Save i njezine rukavce. Očuvana je povijesna mreža naselja i prometnih pravaca, kao i izvorni raspored sela i pojedinačnih kuća i okućnica. Bitne su odrednice organizacije prostora uske kuće s pročeljem okrenutim prema ulici, izgrađene u istome građevinskom smjeru.

Kategorija značaja

Nastanak naselja datira krajem osmanske dominacije u 18. i 19. stoljeću. Kuće od hrastovine daju izuzetno živopisan izgled selima zahvaljujući zabatima usmjerenim prema cesti i ponavljajućem nizu fasada. Gotovo i nema novoizgrađenih objekata na tome području. Zbog svoje jedinstvene kulturne i prirodne vrijednosti nalazi se na popisu kandidata za UNESCO-ovu Svjetsku baštinu.

Restauracijski potencijal

Na lokalitetu je u tijeku razvoj specifičnih oblika turizma vezanih uz valorizaciju prirodnih i kulturnih vrijednosti. Provodi se edukacija stanovništva i muzejsko-informativna djelatnost vezana uz posjećivanje raznih interesnih grupa. Mogućnost otvaranja radnih mjesta očekuje se u turizmu, građevinarstvu (projektiranje, izvođenje građevinskih radova) i specijaliziranoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Vlasništvo	Privatno vlasništvo, Park priode Lonjsko polje
Upravitelj	Privatno vlasništvo, općine
Namjena	stambena, djelomično se koristi

Rimski grad Siscia

Sisak

Arheološko nalazište

1. – 4. stoljeće

državno, Grad Sisak, Katolička crkva, privatno

Grad Sisak, Muzej grada Siska

Arheološki park „in situ”

Vlasništvo

Upravitelj

Namjena

Sažetak

Siscia je bila glavni grad Pannonije Savije i postala je najjača rimska vojna ispostava u provinciji. Važno je čvorište cestovnoga i riječnoga prometa između Panonije, Dalmacije, Italije i Istoka, a imala je riječnu flotu i luku. U trećem stoljeću osnovana je kraljevska kovnica i Siscia je postala središte biskupije.

Opis

Rimska Siscia protezala se na prostoru od 50 hektara unutar gradskih zidina. Do današnjega dana, prilikom arheoloških iskapanja, pronađeni su ostaci reprezentativne arhitekture javnih prostora (žitnica/*horreum*, terme/*thermae*, luka, sjeverni *forum*, dugačke gradske zidine), reprezentativna stambena arhitektura (*domus*), jednostavnija stambena arhitektura (*insulae*), gradska infrastruktura (ulice i kanalizacijski sustav). Pet nekropola otkriveno je izvan gradskih zidina.

Kategorija značaja

Materijalni ostaci građevinske strukture i urbane matrice Siscije, kao i status i važnost grada u rimskome razdoblju, iznimno su značajni nacionalnim i europskim stručnjacima. Arheološka važnost mjesta leži u specifičnosti postojanja grada ispod grada, čime je očuvana cjelokupna struktura rimskoga grada na arheološkoj razini, što je omogućilo istraživanja i prezentaciju lokaliteta.

Restauracijski potencijal

Sisak je moderan industrijski grad i stanovnici u Sisku prepoznali su velik arheološki potencijal ostataka prapovijesnoga i rimskog grada. Iako je arheologija glavna atrakcija, nalazište će obuhvatiti još jednu vrijednost kulturne baštine – očuvanje starog industrijskog kompleksa pretvorenoga u arheološki objekt.

Tvrđava sv. Nikole

Šibenik

Fortifikacijska arhitektura

1540. – 1547.

Renesansna tvrđava Sv. Nikole načinom je gradnje i karakterističnim trokutnim oblikom jedna od najzanimljivijih utvrda na hrvatskoj obali Jadrana ali i na cijelome Mediteranu. Gotovo u cijelosti očuvana, ova je tvrđava značajan primjer mediteranske i uopće maritimne fortifikacijske arhitekture.

Sažetak

Opis

Tvrđava sv. Nikole moćna je pomorska utvrda izgrađena na otočiću pred ulazom u šibensku luku. Građena je prema projektu mletačkog vojnog inženjera Gian Girolama Sanmichelia, a tlocrtno je trokutnog oblika. Na vrhovima baze trokuta, okrenute prema kopnu, dva su polubastiona, a na vrhu trokuta okrenutog prema kanalu je jaka polukružna kula (torion). Ulaz u tvrđavu naglašen je reprezentativnim kasno-renesansnim portalom.

Kategorija značaja

Gotovo u cijelosti očuvana, ova je tvrđava značajan primjer mediteranske i uopće maritimne fortifikacijske arhitekture, a njezinu vrijednost prepoznaju već i suvremenici. Originalni fortifikacijski koncept, ovdje prvi put upotrijebljen kao prototip ojačanja obrambene moći, kasnije postaje karakterističan za gradnju kopnenih utvrda.

Restauracijski potencijal

Kao jedan od simbola i nositelja povijesnog identiteta grada Šibenika, danas ima veliki kulturni, edukativni i ekonomski potencijal s obzirom na mogućnosti organiziranja velikih priredbi i manifestacija. Namjena tvrđave u svakom slučaju mora biti javna i kompatibilna različitim turističkim i kulturnim sadržajima (npr. pomorski muzej).

Vlasništvo	Grad Šibenik
Upravitelj	Grad Šibenik
Namjena	povremene kulturne manifestacije

Dvorac Opeka

Marčan, općina Vinica

Dvorac

17. st. – 19. st.

Republika Hrvatska

Općina Vinica

nema namjene

Vlasništvo

Upravitelj

Namjena

Sažetak

Barokni dvorac Opeka smješten je unutar vrhunskog hortikulturnog kompleksa Arboretuma s kojime tvori nedjeljivu cjelinu. U svom izvornom obliku bio je trokrilni, da bi kasnije doživio brojne preinake, osobito u doba historicizma u drugoj pol. 19. st.

Opis

Barokni dvorac je izgrađen u obliku slova „U“, a u vrijeme historicizma tom osnovnom korpusu prigradeno je malo sjevero-zapadno krilo. Na jugo-istočnom pročelju okrenutom parku, nalazi se centralni rizalit s triforom na prvom katu i plemićkim obiteljskim grbom kojeg obostrano flankiraju terase nad arkadama. Izgled dvorca upotpunjavali su kovane rešetke, vrata i ukrasi od kovanog željeza. Većina originalne kamene arhitektonske plastike ostala je očuvana, npr. okviri prozora, portali, kamene konzole s potkrovnim vijencima, stubišta i obiteljski grbovi.

Kategorija značaja

Dvorac Opeka nalazi se u naselju Marčan, na prostoru današnje općine Vinica, unutar vrijednog kompleksa Arboretuma s kojim čini nedjeljivu cjelinu. Ovaj dvorac vrijedan je primjer ladanjske barokno – historicističke arhitekture Sjeverozapadne Hrvatske, a na posebnoj važnosti u nacionalnim okvirima, ali i šire, daje mu upravo Arboretum, koji je vrhunsko djelo hortikulturnog oblikovanja i plemenitog odnosa čovjeka prema okolini.

Restauracijski potencijal

Obnova i revitalizacija dvorca Opeka uključuje njegovu fizičku zaštitu, uređenje i popularizaciju. Cilj je istraživanje, obnavljanje i revitaliziranje kulturne i prirodne baštine dvorca i Arboretuma Opeka, koji sa svim svojim potencijalima i značajkama mogu doprinijeti gospodarskom i kulturnom razvoju kako čitave općine, tako i regije.

Lubenice

Selo Lubenice / Cres

Ruralno naselje

od prapovijesti do danas

Lubenice se nalaze na prirodnoj stijeni 378 m iznad razine mora. Naselje utvrđeno od prapovijesti, kontinuirano je naseljavano tijekom antike i srednjega vijeka. Posebnu vrijednost naselja predstavlja spoj ostatka srednjovjekovne utvrde i neposrednog okoliša. Nakon srednjega vijeka naselje se mijenja iz urbanoga u ruralno te ta promjena daje kompleksu specifične arhitektonske značajke.

Sažetak

Opis

Naselje se nalazi na visokoj stijeni i izgrađeno je kamenom iz neposrednog okoliša, što ga čini gotovo prirodnim amalgamom umjetnih i prirodnih elemenata. Među postojećim izgrađenim objektima, pored srednjovjekovnih sakralnih građevina, dominantnu ulogu imaju strukture velike ambijentalne kvalitete koje uglavnom potječu iz razdoblja baroka. Međutim, u konstrukciji i detaljima kuća, kao i u njihovim proporcijama, ostao je vidljiv srednjovjekovni sloj.

Kategorija značaja

Iznimno je dobro očuvana vernakularna arhitektura s elementima poput monumentalnih vodospremnika, dimnjaka iznimnih dimenzija i oblika, krušnih peći, rogova za sušenje voća, tradicionalno oblikovanih streha i drvenih pergola. Specifičnost ovoga naselja kao urbano-ruralnoga kompleksa ogleda se u urbanom stilu kuća s urbanim vodospremnikima i fasadnim distinkcijama.

Restauracijski potencijal

Dobro očuvana tradicijska arhitektura ima potencijal za obnovu i ponovnu uporabu za život. Obližnja se mala dolina stoljećima koristi za obiteljsku poljoprivredu tako da postoji i potencijal revitalizacije poljoprivredne proizvodnje. Pozicija bez ikakvoga zagađenja te s očuvanim načinom tradicionalnoga korištenja zemlje omogućuje organsku poljoprivrednu proizvodnju.

Vlasništvo	privatno vlasništvo, javno (Općina Cres), crkveno
Upravitelj	privatno vlasništvo i Općina Cres
Namjena	djelomično u uporabi

Tvrđava Brod

Slavonski Brod

Fortifikacijska arhitektura

1715. – 1789.

Grad Slavonski Brod

Grad Slavonski Brod

30% kompleksa je obnovljen i u funkciji

Vlasništvo

Upravitelj

Namjena

Sažetak

Tvrđava „Brod“ u Slavonskom Brodu očuvana je fortifikacijska arhitektura XVIII. stoljeća u izvornom obliku četverokuta s bastionima na uglovima. Barokni sklop tvrđave svojim volumenom dominira središnjim dijelom grada. Dio kompleksa je obnovljen i u funkciji dok je dio bez namjene i u ruševnom stanju.

Opis

Tvrđava je građena na jednom od najvažnijih strateških mjesta, zauzima oko 33 hektara i io je sustava utvrda prema Osmanskom carstvu kojega je planirao princ Eugen Savojski. Projektirana je za smještaj 4.000 vojnika. Glavna obrambena linija sastoji se od četiri bastiona povezanih bedemima zemljanih naboja, dijelom ozidanih ciglom. Vanjsku liniju obrane čine ravelini, linete i kontragarde. Južno je hornwerk s dva polubastiona. Čitav fortifikacijski kompleks okružuje opkop s vodom.

Kategorija značaja

Cjelina Tvrđave, kulturno dobro od nacionalnog značaja, važna je povijesno-fortifikacijska, urbanističko-arhitektonsko-graditeljska baština. Simbolizira procese u povijesti kada je cijela pokrajina, brodska Posavina, bila granica civilizacija i kultura. Zbog očuvanog atraktivnog izgleda postala je kulturno-turistička senzacija. Nije opterećena suvremenim konstrukcijama što omogućava sveobuhvatnu analizu, valorizaciju i obnovu.

Restauracijski potencijal

Povijesni prostor Tvrđave može se obnoviti u gotovo izvornom oblikovanju s novim funkcijama, a za budućnost definirati kao atraktivni dokument prošlosti i mjesto gdje „arhitektura rata“ postaje „arhitektura mira“. Ovdje su dosada pojedinačno obnovljene zgrade Klasične gimnazije, gradske uprave, Galerije umjetnina, Glazbene škole, i dr. Planira se daljnja obnova objekata Tvrđave i prezentacija spomenika kulturnim sadržajima, muzejskim postavom i drugim višenamjenskim prostorima.

Arheološki park Salona

Solin

Arheološki lokalitet

2. st. prije Kr. – VI. st.

U gradu Solinu nalazi se antička Salona, jedan od najvažnijih arheoloških nalazišta u Hrvatskoj. Prostor današnjeg Solina sadrži cijele „grozdove“ arheoloških nalazišta iz razdoblja prapovijesti, antike i srednjeg vijeka.

Sažetak

Opis

Salona se prvi put spominje 119. godine pr. Kr. i razvija se u glavni grad rimske provincije Dalmacije. U kasnoj antici postaje crkveno središte. Salona je tada već megalopolis s velikim predgrađima i egzistira sve do sredine VII. stoljeća, kada je grad razrušen u slavensko – avarskim provalama. No, u Solinu se ipak razvilo središte srednjovjekovne starohrvatske države. Do sada iskopani ostaci, u rasponu od antike do srednjega vijeka, predstavljaju važna nalazišta najranije hrvatske povijesti.

Kategorija značaja

Antička Salona jedan je od najvažnijih arheoloških nalazišta u Hrvatskoj. Odavno je u europskoj znanosti ocijenjena kao jedan od najvažnijih lokaliteta za proučavanje ranokršćanske arheologije. Praktično je 52 ha Salone danas u solinskim „Starinama“, području koje čine vrtovi, maslinici i vinogradi stanovnika Solina, unutar kojega se nalaze ostaci amfiteatra, teatra i episkopalnog centra.

Restauracijski potencijal

Salona je jedno od najvažnijih nalazišta u Europi za proučavanje ranokršćanske arheologije. Kombinacija arheoloških iskopina i tradicijske poljoprivrede predstavlja idealnu podlogu za formiranje arheološkog parka regionalnog značaja. Arheološki park Salona povezuje moderni Solin sa *Starinama*, odnosno arheološkim iskopinama pravilno prilagođenim za posjete izletnika.

Vlasništvo	Arheološki muzej, privatno vlasništvo, gradsko i državno vlasništvo
Upravitelj	Arheološki muzej i Grad Solin
Namjena	Arheološki lokalitet

Monitoring lista 2012

- Jusuf Maškovića Han, Vrana
- Ruševine starog grada Dvigrada
- Palača Moise, Cres, Cres

Jusuf Maškovića Han, Vrana

Kompleks svratište za karavane, u sklopu Parka prirode Vransko jezero, najznačajniji je spomenik otomanske arhitekture u Dalmaciji, a vjerojatno i u Hrvatskoj. Zahvaljujući sredstvima osiguranim iz IPA fonda, kompleks je u procesu obnove, revitalizacije u višenamjenski kompleks s malim hotelom, gostionicom, info centrom Parka prirode Vransko jezero, prodavaonicom lokalnih proizvoda i izložbenim prostorom. Projekt obnove Maškovića hana omogućio je suradnju i razmjenu iskustava regionalnih stručnjaka za otomansku arhitekturu. Revitalizacija hana dugoročno će jamčiti daljnji razvoj lokalne zajednice.

Ruševine starog grada Dvigrada

Dvigrad je napušteni srednjovjekovni grad u kojemu se nalaze ostaci oko 180 kuća, dobro očuvani gradski bedemi s tri obrambene kule i troja gradska vrata. Impresivnošću ruševina te nenarušenim krajobrazom s brojnim sakralnim objektima i arheološkim lokalitetima u neposrednoj blizini, Dvigrad je postao turistički atraktivna lokacija. U planu je organiziranje Dvigrada kao multidisciplinarnog znanstvenog centra u kojem bi se kroz terenski rad i stručna predavanja obrazovali budući stručnjaci iz područja arheologije, povijesti umjetnosti, povijesti, arhitekture, građevine, geodezije i konzervacije.

Palača Moise, Cres

Palača Moise u gradu Cresu (otok Cres) jedna je od najmonumentalnijih građevina ranog 16. stoljeća u povijesnom središtu grada. Zgrada je iznimne arhitektonske vrijednosti budući da odražava renesansnu kulturu luksuznog života u otočkom gradu. Prema restauracijskom projektu predviđa se da će u Palači Moise biti smješteni Sveučilišni centar za cjeloživotno obrazovanje, konferencijska dvorana, posjetiteljski centar za posjetitelje-stručnjake, s namjerom olakšavanja studentima, znanstvenicima i raznim stručnjacima boravak na otoku.

Naslovna strana: Park prirode Lonjsko Polje / Zadnja strana: Arheološki park Salona, Solin

Izdavač: Savjet za regionalnu suradnju / Sekretarijat Radne grupe za kulturu i društvo / 2014

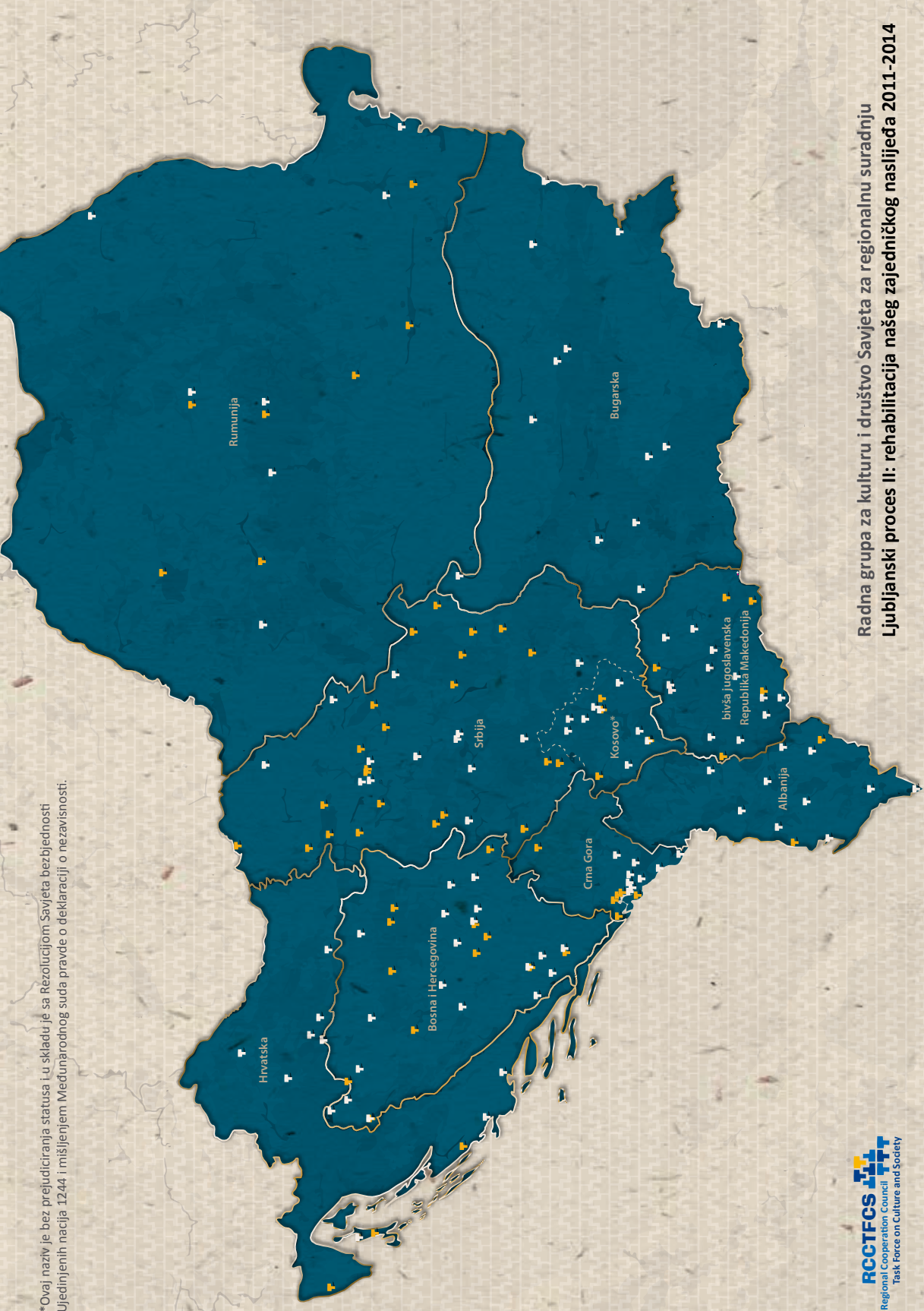
Tekst: Tehnički tim za Ljubljanski proces II / Foto: Tehnički tim za Ljubljanski proces II

Dizajn: Ana Matić / Tisak: DPC, Podgorica / Tiraž: 1000

CIP zapis dostupan u elektronskom katalogu Nacionalne biblioteke Crne Gore, Cetinje

ISBN: 978-9940-9583-9- / COBISS.CG-ID 25420304

*Ovaj naziv je bez prejduriranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti.

**Radna grupa za kulturu i društvo Savjeta za regionalnu suradnju
Ljubljanski proces II: rehabilitacija našeg zajedničkog naslijeđa 2011–2014**

